

Aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht
T.a.v. mevr. C.M. Doctor
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Zeist, 09 februari 2009

Betreft: Inspraakreactie op het Ontwerp Waterplan 2010-2015 'Richting Robuust'/Ontwerp-
deelplan KRW

Geacht College,

Bij publicatie op 30 december 2008 in vele kranten heeft u, overigens gezamenlijk met de binnen provincie Utrecht opererende Waterschappen, bekend gemaakt dat o.a. het Ontwerp-Waterplan 'Richting Robuust', als ook het Ontwerpdeelplan KRW voor het indienen van inspraakreacties in de periode van 5 januari tot en met 15 februari ter inzage is gelegd. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. maakt gaarne van de geboden mogelijkheid gebruik een reactie op de beide door de provincie ter inzage gelegde plannen te geven. Zij doet dat mede namens het IVN-De Bilt e.o. Eerst zal een algemene reactie op de plannen worden gegeven, waarna nader op een aantal specifieke aspecten zal worden ingegaan. Afgesloten zal worden met een samenvattende reactie op het Deelplan KRW, waarbij wel wordt terugverwezen naar hetgeen dienaangaande eerder al aan de orde is gesteld.

1. Algemeen.

Alvorens op de inhoud van zowel het Waterplan zelf als het deelplan KRW in te gaan, moet het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch van het hart dat zij de inspraakperiode wel erg kort vindt. Dat komt mede doordat er op dit moment vele Waterplannen ter inzage zijn gelegd of binnen afzienbare termijn ter inzage zullen worden gelegd, zoals het Nationale Waterplan. Nu is het op zich natuurlijk goed dat plannen die allen tot een bepaald stroomgebied behoren tegelijkertijd ter inzage worden gelegd, aangezien zo tot een goede afstemming met betrekking tot binnen een bepaald stroomgebied na te streven doelen/maatregelen kan worden gekomen, maar dan is het wel van belang dat belanghebbenden ook voldoende de tijd krijgen om die plannen zorgvuldig te bestuderen en ze zo op hun merites te kunnen beoordelen, ook gezien de wettelijke kaders die relevant moeten worden geacht. En aangezien de Waterplannen niet de enige plannen zijn die de afgelopen tijd ter inzage zijn gelegd, schiet het met name bij vrijwilligersorganisaties, hoewel zeer betrokken bij het water, de tijd nogal eens te kort om de alle plannen in zo'n korte tijd te kunnen toetsen.

Wat het plannen zelf betreft kan worden gesteld dat zij op zich een heldere opbouw kennen, alsook op een aansprekende wijze zijn vormgegeven. Als de Stichting het goed heeft begrepen heeft er met name ten aanzien van de na te streven doelen een bepaalde afstemming met de binnen de provincie opererende Waterschappen, te weten de HDSR, AGV en WVE plaatsgevonden, ook al blijkt bij nadere analyse dat de provincie Utrecht daarbij kennelijk soms toch andere accenten legt (zoals m.b.t. bijvoorbeeld de noodzaak van afkoppeling). Op zich is het natuurlijk goed dat een afstemming heeft plaatsgevonden, aangezien er natuurlijk een duidelijke relatie tussen de betreffende plannen bestaat. Wel is het daarbij dan natuurlijk wel van belang dat er duidelijkheid is over de rol die eenieder daarbij heeft, waarbij de provincie toch met name gaat over de doelen/functietoekenning en de Waterschappen toch in eerste instantie zijn gericht op de uitvoering¹.

Met name in de in het Ontwerp-Waterplan aangegeven visie op de lange termijn om tot 'duurzame, robuuste watersystemen' te komen - een en ander mede gebaseerd op de

¹ Hierbij moet dan wel worden aangetekend, dat de Waterschappen kennelijk steeds meer verantwoordelijkheden krijgen, zoals bijvoorbeeld met betrekking tot het freatisch grondwater.

verrichte toekomstverkenning (inclusief de Klimaatverandering), als ook de eerder opgestelde Watervisie – kan de Stichting zich geheel vinden. Hierbij kan dan wel worden aangetekend, dat juist in gebieden waar (nog) een sterke verweving van natuur en landbouw voorkomt, waarschijnlijk altijd maatwerk nodig blijft, juist ook vaak als men niet bereid is (meer) fundamentele keuzen te maken/maatregelen te nemen².

Naast de keuze voor ‘duurzame, robuuste watersystemen’ staat de provincie een gebiedsgerichte aanpak voor. Een gebiedsgerichte sturing kan op zich natuurlijk fantastisch zijn, ook omdat dan alle betrokken partijen/stakeholders bij het proces kunnen worden betrokken, maar dan dienen o.i. de vanuit het totale watersysteem vertaalde gebiedsgerichte doelen die men op de lange termijn wenst na streven wel ook echt duidelijk te zijn. En met name daar ontbreekt het o.i. in het voorliggende provinciale Waterplan toch aan. Voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is het dan ook de vraag waarom men niet gewoon de gebiedsgericht vertaalde doelen uit respectievelijk de ‘Stroomgebiedsvisie Amstelland’ en ‘Stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei’ heeft overgenomen, eventueel nader aangepast op basis doelen voortkomend uit opgave ‘klimaatverandering’ (zie ook ‘Strategische visie Waterplan’, als ook der vertaling daarvan in het PWP, hoofdstuk 2: ‘Toekomstverkenning’) én die uit KRW (zie ook hoofdstuk 3: ‘Speelveld in het Waterbeheer’ en het ‘Deelplan KRW’). In ieder geval geven de betreffende Stroomgebiedsvisies o.i. uiteindelijk vele duidelijker aan waar we met de binnen de provincie Utrecht Utrecht voorkomende watersystemen naar toe zouden moeten gaan. Wat daarbij opvalt is, dat de Waterschappen, zoals de HDSR, haar lange termijn visie feitelijk o.i. veel duidelijker heeft verwoord dan de provincie Utrecht (zie Ontwerp-Waterplan HDSR, Strategiedeel en dan met name kaart: ‘Lange termijn visie watersysteem’). Weliswaar geeft de provincie aan welke instrumenten zij wil inzetten om bepaalde doelen te bereiken (zie ook hoofdstuk 5: Naar duurzame, robuuste watersystemen’), als ook wat globaal opgaven per deelgebied zijn (zie ook hoofdstuk 6: ‘Gebiedsgerichte inzet’), maar de echte duurzame oplossingen, die vaak wel dringend noodzakelijk zijn (denk o.a. aan veenweideproblematiek en verdrogingopgaven in kwelzones Utrechtse Heuvelrug) laat men o.i. toch gewoon (grotendeels) liggen. In die zin zou het dus goed zijn als de provincie alsnog met een integrale kaart komt waarin vanuit de opgaven/doelen van het watersysteem als geheel per te onderscheiden deelgebied wordt aangegeven wat men daar uiteindelijk nastreeft. Juist zo’n integrale kaart zou een belangrijke sturing kunnen geven aan de toekomstige Structuurvisie die de provincie in kader nieuwe Wro dient op te stellen³.

Op zich is het natuurlijk wel goed dat men als afgeleid spoor er in het PWP ervoor kiest om op de korte termijn te waarborgen dat de bestaande waterkwaliteiten worden veiliggesteld, maar ook gezien de opgaven die o.a. uit de KRW voortvloeien is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch de vraag of de provincie zich wel voldoende realiseert voor welke opgaven men staat en binnen welke termijn deze gezien bepaalde in o.a. de KRW dienen te worden gerealiseerd. Wil men de binnen de provincie Utrecht aanwezige watersystemen ook echt op ‘orde’ hebben dan is o.i. de komende jaren nog een enorme inspanning nodig waarbij alle betrokken partijen alles op alles zullen moeten zetten om de uit de o.a. KRW voortvloeiende doelen ook echt te kunnen realiseren. Hierbij tekent de Stichting dan wel aan, dat men in de loop van het proces om zowel ‘Waterlichamen in kader KRW’ vast te stellen, als hun bijbehorende ‘Status’ en ‘Type’ vaak al zoveel heeft ingeleverd op mogelijk te

² Als voorbeeld kan hier het ‘Watergebiedsplan GROM’ worden aangehaald. Op veel landgoederen speelt verdroging, die mede een gevolg is van de drinkwaterwinningen op de Utrechtse Heuvelrug, een belangrijke rol. Aangezien men die winningen evenwel in stand wil houden dient er in bepaalde natuurgebieden alsnog gebiedsvreemd water van slechte kwaliteit te worden ingelaten. Nu is het door maatwerk vaak nog mogelijk om deze inlaat tot een minimum te beperken, namelijk door het aanbrengen van een scheiding tussen water voor de natuur én voor de landbouw, maar dit blijft toch vaak wat men ‘alibi-ecologie’ zou kunnen noemen.

³ Op zich is het plan overigens wel een ‘Functiekaart’ opgenomen (zie PWP, kaart 18: ‘Gebiedsfuncties’), met tevens per functie een omschrijving van de na te streven doelstelling voor het waterbeheer, maar deze bestendigt toch voornamelijk het huidige gebruik. In die zin gaat men dus niet tot nauwelijks in op de per gebiedsdeel gewenste streefbeeld voor de toekomst.

realiseren 'MEP's', ook gezien de vaak afgevallene maatregelen, dat het maar de grote vraag is of daardoor uiteindelijk wel aan eisen KRW wordt voldaan. Zo is komen er kennelijk binnen de provincie Utrecht alleen nog 'sterk veranderde wateren' of 'kunstmatige wateren' voor (zie ook het deelplan KRW, bijlage 3: 'De Utrechtse Oppervlaktewaterlichamen') met zodoende bijbehorende lagere kwaliteitsdoelen, maar ook gezien het streven in het PWP om tot duurzame, robuuste watersystemen te komen, als ook de o.i. wel degelijk aanwezige potenties, zou de inzet o.i. hier veel groter moeten zijn. Rivieren, zoals bijvoorbeeld de Kromme Rijn en de Hollandse IJssel, maar ook diverse beken in de Gelderse Vallei hebben de potentie om hun van oorsprong natuurlijke karakter weer grotendeels terug te krijgen als de verantwoordelijke overheden maar bereid zijn ook echt keuzen te maken. Uiteraard worden er langs de Kromme Rijn thans maatregelen genomen die een versterking betekenen van de potenties van deze rivier (denk o.a. aan herinrichting Vikingterrein nabij Wijk bij Duurstede), maar hier liggen grote potenties en deze zouden nog veel verder kunnen worden benut (zie in deze overigens ook het ontwerp-Waterbeheerplan HDSR).

Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. verder als een gemiste kans ziet is dat men de zogenaamde 'Waterparels' alsnog uit het PWP heeft gehaald, terwijl deze aanvankelijk nog wel in de 'Strategische Visie op het Waterplan', althans het ontwerp daarvan, waren opgenomen (zie de Strategische Visie, deelkaart 'Het moet schoner'). De lijst met waterparels was indertijd in zorgvuldig overleg met o.a. terreinbeheerders vastgesteld, juist ook omdat het hier om gebieden gaat met bijzondere eco-hydrologische waarden die buiten de Natura-2000/EHS/KRW-waterlichamen zijn gehouden. Deze waterparels zijn vaak exemplarisch voor een grotere groep wateren, waar met een beetje aandacht relatief heel veel karakteristieke biodiversiteit tot ontwikkeling gebracht kan worden. Juist ook richting Brussel valt daar dan ook goed op te scoren. De geselecteerde waterparels vormen daarvoor bij uitstek een goede uitgangssituatie.

Met de KRW-nadruk op de hoofdwatervaten, de grote plassen en de Natura2000-gebieden mis je feitelijk toch een karakteristiek stuk Nederlandse natuur. In die zin blijft het een punt van discussie dat men bepaalde in ecologisch opzicht interessante wateren en natte natuurgebieden zomaar buiten de in het kader van de KRW vast te stellen waterlichamen heeft gehouden (zie deelplan KRW, pag.9). Hierbij gaat het dan vaak om de haarvaten en andere kleine wateren van bepaalde water(systemen), waar binnen de KRW geen aandacht voor is en waar dus ook geen maatregelen op gericht zijn. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ziet het dan ook als een provinciaal belang dat dergelijke bovengemiddeld waardevolle wateren en hun potenties alsnog erkend worden. Ten opzichte van de hoofdwatervaten is het in de haarvaten (zoals sloten) vaak veel simpeler en goedkoper de emissies van de landbouw terug te dringen en het omslagpunt naar minder voedselrijke gemeenschappen te bereiken. Bovendien komen dergelijke maatregelen uiteindelijk ook de waterkwaliteit in wel als waterlichaam aangewezen hoofdwatervaten ten goede.

Wij zijn het dus principieel oneens met de conclusie dat de strategie om prioriteit te leggen bij de ontwikkeling van duurzame robuuste watersystemen en het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur, betekent dat aan de andere kant alle verspreide hydrobiologisch waardevolle wateren opgeofferd moeten worden. En dat terwijl zij bij uitstek aanbevolen worden vanwege de hoge ecologische waarden, de relatief lage kosten van de in het algemeen zeer effectieve maatregelen en de hoge haalbaarheid vanwege eigenaren die mee willen werken (zie ook "Waterparels ja of nee?" (WVE, maart 2008)). Richting omwonenden is het toch niet uit te leggen als dergelijke in ecologische opzicht waardevolle wateren buiten het Waterplan worden gelaten, op basis van de argumentaties als: "Jammer, maar we richten ons nu eenmaal alleen op de grote wateren en de landelijk beschermde natuurgebieden". Als je als overheid zelf niet zorgvuldig met je schone wateren omgaat, hoe krijg je dan ooit bij burgers/bedrijven zo'n houding? Daarbij komt dat er diverse sporen zijn waaraan de verbetermaatregelen gekoppeld kunnen worden die de kosten-effectiviteit verder verhogen. Te denken valt aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie (o.a. Binnenfortgracht Rhijnauwen) en diverse Natura-2000 en EHS-projecten, maar ook lokale educatieprojecten. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wil u u dan ook met klem vragen de waterparels weer op te nemen in het Provinciaal Waterplan.

2. Specifieke aspecten.

Hierbij zal eerst op aantal in het PWP aangegeven thema's worden ingegaan (zoals waterkwaliteit, waterkwantiteit, etc.). Daarna zal nader worden ingegaan op de doelen/opgaven, alsmede maatregelen zoals deze voor de verschillende te onderscheiden deelgebieden zijn voorzien⁴. Tenslotte zal nog kort op de 'Functiekaart' worden ingegaan.

2.1. Thema's.

Belangrijke thema's binnen het PWP zijn Waterveiligheid, Waterkwaliteit en Waterkwantiteit. Daarnaast is de aan water gebonden natuur, als ook de landschappelijke/cultuurhistorische betekenis van water een belangrijk aandachtspunt. Zij zullen achtereenvolgens aan de orde worden gesteld.

2.1.1. Waterveiligheid.

Ook gezien problematiek klimaatverandering en gevolgen voor Nederland als delta van een aantal grote rivieren (o.a. Rijn) is het goed dat hieraan in het PWP bijzondere aandacht is besteed, althans meer dan voorheen.

Wat betreft de optredende Klimaatverandering is de Stichting overigens van mening, ook als je de scenario's KNMI bestudeert dat nu maximaal op mitigatie zou moeten worden ingezet en pas in tweede instantie op adaptie (zie overigens ook de reactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op het provinciale MPB 2009-2011). Niettegenstaande de betreffende inzet, dient toch alvast vooruit te worden gekeken, ook omdat de uitvoering van maatregelen vaak lange tijd in beslag neemt. Wel wordt het door de Stichting van belang geacht, dat bij te nemen maatregelen zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de opgaven die er vanuit andere beleidsthema's toch al in een bepaald gebied liggen. Gedacht kan daarbij worden aan het o.a. het creëren van bepaalde waterbuffers in het westelijke veenweidegebied die tegelijkertijd de problematiek van de dalende veenbodems aan kunnen pakken, of bijvoorbeeld problematiek Noorderpark/Natura 2000 gebied 'Oostelijke Vechtplassen' waar bijvoorbeeld door opzetten peilen in Bethunepolder niet alleen de waterberging kan worden vergroot, maar ook tegelijkertijd de verdroging van aangrenzende natuurgebieden (o.a. Moerasgebied Molenpolder) kan worden aangepakt⁵.

2.1.2. Waterkwantiteit.

De problematiek van de waterkwantiteit wordt met name in het PWP in het hoofdstuk 10: 'Voldoende water', 12: 'Water voor de natuur' en 13: 'Voldoende grondwater' aan de orde gesteld.

In hoofdstuk 10 wordt vooral stilgestaan bij de wateropgaven, zoals deze met betrekking tot 'klimaatverandering' voorliggen. Daarnaast gaat men in op de wijze waarop de peilen door de Waterschappen worden vastgelegd overeenkomstig de zogenaamde 'GGOR-systematiek'. Zoals ook eerder al aangegeven is de Stichting van mening, dat het toch vooralsnog in het PWP onduidelijk blijft wat nu exact met betrekking tot de waterkwantiteit na te streven doelen zijn. Zo wordt er bijvoorbeeld zowel bij de gebiedsgerichte aanpak (zie met name hoofdstuk 6: 'Gebiedsgerichte inzet') en zelfs in hoofdstuk 13: 'Voldoende grondwater' in het geheel niet ingegaan op de verdrogingsproblematiek zoals deze op de Utrechtse Heuvelrug met de onttrekking van grondwater (o.a. t.b.v. drinkwaterwinning) samenhangt.

⁴ In het voorliggende Waterplan wordt overigens eerst op de gebiedsgerichte aanpak ingegaan, alvorens bepaalde thema's aan de orde worden gesteld, maar de Stichting prefereert toch een volgorde waarbij eerst de thema's (en bijbehorende opgaven) worden behandeld, alvorens de vertaling daarvan naar de onderscheiden deelgebieden plaatsvindt. Dan weet je immers voor welke opgaven je staat en kun je vervolgens aangeven hoe je deze dan wenst op te lossen, uiteraard binnen algemeen geformuleerde doelen (vergelijk overigens ook opzet 'Waterbeheersplan HDSR').

⁵ Overigens wordt een dergelijke maatregel nu in bepaalde delen Bethunepolder doorgevoerd, maar voor de Stichting Milieuzorg blijft het toch de vraag of hier niet nog ingrijpendere maatregelen noodzakelijk zijn om de optredende verdroging ook echt aan te kunnen pakken.

Weliswaar wordt hierop in hoofdstuk 2: 'Toekomstverkenning watersystemen' zijdelings ingegaan, en wel wat de diverse scenario's van het KNMI i.v.m. klimaatverandering betekenen voor de waterbalans van de Utrechtse Heuvelrug (en daarmee directe samenhangende kwel), maar nergens wordt hier een duidelijke visie voor de lange termijn neergelegd⁶. Deze zou o.i. dienen te zijn, ook gezien aanwezige ecologische potenties: *"Het herstel van de ecohydrologische relaties zoals deze van oorsprong tussen de Utrechtse Heuvelrug en de omliggende gebieden (lees: het Kromme Rijn gebied, de Gelderse Vallei, Eemland en het Noorderpark) aanwezig zijn"*.

De Utrechtse Heuvelrug functioneert feitelijk als de 'ecohydrologische ruggengraat' voor alle (natuur)gebieden zoals deze in aangrenzende gebieden voorkomen en als zodanig zou een herstel van de oorspronkelijke waterrelaties en daarmee van de kwel een enorme kwaliteitsimpuls aan de in de aangrenzende gebieden voorkomende wateren kunnen geven (zie in deze overigens ook de streefbeelden zoals deze in de Stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei zijn opgenomen). Ook in het kader van haar reactie op het Grondwaterplan heeft de Stichting hierop al gewezen, maar de provincie heeft in haar reactie toen aangegeven, dat de Waterschappen in hun Watergebiedsplannen daarvoor maar hun verantwoordelijkheid dienen te nemen, terwijl het Waterschap (in dit geval de HDSR) in haar reactie op de door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ingediende zienswijze op het Watergebiedsplan GROM weer doorverwees naar de provincie. In die zin blijft het voor de Stichting natuurlijk de grote vraag wie in deze nu eens echt haar verantwoordelijkheid wil nemen..... Wellicht dat de in hoofdstuk 5: 'Naar duurzame, robuuste watersystemen' aangekondigde 'Verbrede inzet van de GGOR-systematiek' hiervoor een oplossing biedt, maar dan zal toch als eerste de (door alle partijen) na te streven doelen helder en eenduidig/SMART moeten zijn (zie in deze overigens voorgaande provinciale Waterplannen, met eenduidige beleidslijnen).

Wat de door de KNMI aangegeven scenario's betreft is het overigens onzeker wat uiteindelijk de gevolgen van voor de waterbalans van de Utrechtse Heuvelrug zullen zijn. Zo zal zullen naar verwachting in het scenario G (Gemiddeld) de grondwaterstanden in het algemeen stijgen, maar juist in het scenario W-plus (Warmte plusvariant) de kwel juist langs de Heuvelrug verminderen, vermoedelijk vanwege de toegenomen evapotranspiratie. Mocht er in de waterbalans op de Heuvelrug t.g.v. de toegenomen regenval er uiteindelijk toch een extra surplus ontstaan, dan zou deze o.i. evenwel primair moeten worden benut voor een toename van de kwel en dus herstel van de aldaar van oorsprong aanwezige sprengen/kwelnatuur en niet voor meer (drink)waterwinning.

Wat betreft het grondwater op de Utrechtse Heuvelrug, maar natuurlijk waar mogelijk ook elders, dient men er ook voor te zorgen dat er daarvan voldoende blijft door veilig te stellen dat regenwater op de aarde komt en niet door overal bestrating en huizen aan te leggen water in riolen te laten verdwijnen. Afkoppeling van daken en mogelijk ook de wegen zouden via wadi's of opvang systemen veel meer water direct naar het grondwater kunnen afvoeren dan nu het geval is, waarbij dan natuurlijk wel met mogelijke risico's door het geven van duidelijke randvoorwaarden rekening dient te worden gehouden. Dit geeft bovendien een afname van het risico van riooloverstorten. Daar waar nader op bepaalde gebieden zal worden ingegaan en dan in het bijzonder het deelgebied van de Utrechtse Heuvelrug zal hier overigens dieper op worden ingegaan (zie onder het kopje 2.2.1: 'Utrechtse Heuvelrug').

⁶ Eigenlijk wordt in hoofdstuk 13: 'Voldoende grondwater' alleen aangegeven dat de provincie Utrecht de strategische keuze heeft gemaakt voor de winning van drinkwater uit grondwater, maar wat de gevolgen van een dergelijke keuze zijn, met name voor de van kwelwater van de Utrechtse Heuvelrug afhankelijke waternatuur, daar laat men zich in geheel niet over uit. Juist teneinde die kwelnatuur te herstellen zou in het PWP dienaangaande dan ook een veel genuanceerder standpunt moeten worden ingegaan, waarbij dan tevens beter bij bepaalde beleidslijnen uit het Grondwaterplan wordt aangesloten.

2.1.3. Waterkwaliteit.

Met name in de hoofdstukken 11: 'Schoon oppervlaktewater' en 14: 'Schoon grondwater' en natuurlijk vooral ook in het Deelplan KRW wordt het bereiken van een goede waterkwaliteit aan de orde gesteld.

Opvallend genoeg wordt er in hoofdstuk 11: 'Schoon oppervlaktewater' met geen woord gerept over het zelfreinigend vermogen van water, terwijl in de rioolwaterzuiveringsinstallaties daar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt middels het zorgen voor voldoende lucht (en dus zuurstof) in het water. Het probleem van het water is het zeer lage gehalte aan zuurstof: 14 mg per liter bij 0 graden Celsius en 7 mg bij 30 graden Celsius. Voor een goede waterkwaliteit is zuurstof in het water nodig en die wordt alleen geproduceerd door plantaardig plankton en planten die in het water hun bladeren hebben. Voor de productie van zuurstof hebben het plankton en de planten licht nodig, zodat deze productie alleen overdag plaatsvindt. In de nacht gebruiken alle organismen (plant, dier en bacterie) deze zuurstof, zodat er in de vroege ochtend altijd minder zuurstof in het water zit dan aan het eind van de middag (Nb: Deze dag/nachtschommeling bedraagt ongeveer 4 mg per liter water). Bovendien moeten we ons realiseren dat bij stijging van de temperatuur van het water (en daardoor afnemend gehalte aan zuurstof) de behoefte aan zuurstof juist toeneemt (Nb: Bij 10 graden temperatuurstijging neemt door de verhoogde stofwisseling van de planten, bacteriën en dieren de behoefte aan zuurstof met een factor 2,5 toe; bij een water temperatuur van 20 graden Celsius is dus 6,25 x meer zuurstof nodig als bij een watertemperatuur van 0 graden Celsius). Het zal zodoende duidelijk zijn dat het voor een goede kwaliteit van het water in sloten en vaarten dus nodig is dat er voldoende zuurstof in het water is. Voorwaarde hiervoor is dat het water helder is en licht doorlaat. Alleen dan kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid van zuurstof productie in het water. Helaas is dat vaak niet mogelijk, omdat veel van onze wateren in de zomer voorzien zijn van een dikke laag kroos. Het kroos zorgt ervoor dat het in de sloot continue 'nacht' is, er zodoende geen zuurstof door de planten kan worden geproduceerd en dat er dus geen leven in de sloot mogelijk is. De herkomst van zoveel kroos is duidelijk. Het water is in veel gevallen vaak veel te rijk aan fosfaat en nitraat veelal tengevolge van het uitspoelen van deze voedingsstoffen uit de in 1970 – 1995 te veel bemeste weilanden. Mineraalboekhouding en mestuitrijvoorschriften zorgen na 1995 weliswaar voor een afname van de bemesting, maar dat uit – en afspoelen gaat nog wel een tijdje door. Ook bladval genoemd in het PWP (zie de blz. 48 en 49) en rioolslib bij overstorten kunnen een vergelijkbaar probleem opleveren. In alle gevallen geldt veel slib, minder water bergend vermogen en meer kans op excessieve groei van kroos. Dit kroos zal in de winter afsterven, door bacteriën worden omgezet tot mineralen en dat leidt in het daarop volgende jaar weer tot groei van kroos. Ook het uitbaggeren van de sloten en het laten liggen van de bagger op de rand van de sloot geeft een vergelijkbaar effect. De bagger op de oever mineraliseert en de mineralen worden in de winter door de regen weer terug gevoerd naar de sloot met als gevolg de groei van kroos. Om de waterkwaliteit echt te verbeteren zal een ander baggerbeleid met afvoeren van de bagger nodig zijn. Tevens zal het kroos, bijeen gewaaid door de wind of bijeen gezogen door pompgemalen, moeten worden verwijderd en is het alleen nadenken over bomen en bladval zoals op blz. 48 en 49 staat beslist onvoldoende⁷. Om het waterbergend vermogen te vergroten zal zeker gebaggerd moeten gaan worden. Echter voer die bagger, als het water er is uitgelopen, af dan wordt er meteen een stap gezet in de richting van een verbetering van de waterkwaliteit.

Wat overigens wel als positief wordt gezien is dat de provincie het initiatief neemt tot een aantal gebiedsprocessen teneinde in samenwerking met de waterschappen en de landbouw- en natuurorganisaties tot een verbetering van de waterkwaliteit te komen in landbouw- en

⁷ Overigens is de HDSR in Nieuwegein gestart met een proef om kroos af te vangen en dat als veevoer in te zetten, hetgeen o.i. als een creatieve oplossing kan worden gezien om deze problematiek aan te pakken. In die zin zou dan ook moeten worden bekeken of deze aanpak niet op korte termijn kan worden opgeschaald.

natuurgebieden. Zoals hiervoor al aangegeven is in bepaalde gebieden de fosfaatlast, ook door nalevering uit met fosfaat verzadigde bodems, maar ook nitraat en sulfaat, nog steeds in bepaalde gebieden een groot probleem. Wat daarbij overigens tot op heden evenwel opvallend is, is dat maatregelen om de fosfaatlast vanuit de landbouw aan te pakken binnen het proces van de KRW vrijwel steeds als een onmogelijkheid werd aangegeven (vergelijk ook maatregelenpakket KRW voor de Langbroekerwetering en de Kromme Rijn (zie factsheets NL 14_01 en 14_02))⁸.

Kanttekeningen wil de Stichting weer wel plaatsen bij het voornemen om binnen de planperiode te komen tot een systematiek van haalbare ecologische doelen voor alle wateren. Daarbij gaat het dan natuurlijk niet om het doel op zich, dat als positief wordt beschouwd. De Stichting is eerder bevreesd dat als dat de bestaande END-normen, die zijn gebaseerd op een ecologische grondslag en die direct is gekoppeld aan voorkomende waterplanten als gidsoorten, alsnog zodanig zullen worden afgezwakt dat dat uiteindelijk ten koste van de na te streven waterkwaliteit en bijbehorende waterlevensgemeenschappen zal gaan. Wel ziet zij als positief dat END-normen zullen worden gehandhaafd totdat de nieuwe systematiek er is.

Wat de waterkwaliteit van het grondwater betreft, wordt daarin in hoofdstuk 14: 'Schoon grondwater' aandacht besteed. Omdat zoetwater van goede kwaliteit schaarser zal worden, zullen we het grondwater actief moeten beschermen. In die zin is het wel goed dat in het verlengde van het provinciale Grondwaterplan er in het PWP veel aandacht wordt gegeven aan de bescherming van grondwaterwingebieden (zie ook figuur 14.1: Grondwaterbescherming), als ook aan de bescherming van de grondwaterwatervoorraad van de Utrechtse Heuvelrug tegen bepaalde verontreinigingen (zie ook figuur 14.2: 'Zonering Heuvelrug'). Op zich wordt de zonering met betrekking tot bepaalde gebruiksvormen zoals deze op de Heuvelrug wordt toegepast door de Stichting onderschreven (zie overigens ook de daartoe opgestelde 'Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug'), maar wat daarbij wel opvalt is dat in de betreffende kaart de langs de randen van de Heuvelrug aanwezige dekzanden daarin niet zijn meegenomen, terwijl ook deze als uiterst kwetsbaar dienen te worden aangemerkt (zie in deze overigens ook de EHS-gebieden die zijn aangewezen in verband met de WAV). In die zin wordt dus alsnog een bijstelling van de betreffende kaart wenselijk geacht (zie in deze ook de 'Inspraakreactie Werkgroep Natuurlijk Zeist-West op het PWP').

Wat de bescherming van het grondwater op de Utrechtse Heuvelrug betreft ziet de Stichting het overigens als zeer positief dat men nu ook bereid is het gebruik van bestrijdingsmiddelen tot een minimum terug te brengen (zie ook het Deelplan KRW, hoofdstuk 3.4.3. 'Reduceren van de verontreiniging door bestrijdingsmiddelen'), ook al zou de Stichting liever zien dat voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen op de Heuvelrug, ook gezien de grote doorlatendheid van de hier aanwezige zandgronden, alsnog een verbodsbepaling in de PMV wordt opgenomen (vergelijk overigens ook rijksbeleid m.b.t. gebruik bestrijdingsmiddelen door gemeenten). Wel wil de Stichting u wat mogelijke verontreinigingsbronnen betreft wijzen op de risico's die het toepassen van koude warmte opslag (KWO) met name op de Utrechtse Heuvelrug met zich meebrengt, hoe positief ook vanuit het oogpunt van energiebesparing. In die zin lijkt het gebruik van het diepere grondwater voor energie besparende technieken gezien de toekomstige schaarste aan drinkwater hier evenwel geen goede optie.

2.1.4. Water(voor)natuur.

Wat de waternatuur betreft speelt daar, zoals uit het vorenstaande reeds kan worden afgeleid, aan de ene kant de problematiek van verdroging en aan de andere kant die van te realiseren waterkwaliteiten. Met name wat dat laatste betreft wordt beoogd met de KRW - hoewel deze ook over het grondwater en daarmee de waterkwantiteit gaat – daaraan nu een sterke kwaliteitsimpuls te geven (zie hiertoe overigens met name het Deelplan KRW). Behalve de problematiek van de waterkwantiteit/verdroging en waterkwaliteit moet daarnaast

⁸ In die zin is het bijvoorbeeld de vraag waarom de met de sector gemaakt afspraken over een 'Goede Landbouwpraktijk' niet nu al als standaardpraktijk wordt ingevoerd.

ook een groot belang worden gehecht aan een goede natte ecologische structuur. Ook daar liggen binnen de grenzen van de provincie een aantal grote opgaven, zoals die van de 'Groene Ruggengraat'. Gezien het belang van genoemde aspecten zal in het onderstaande daarop dan ook nader worden ingegaan.

Met betrekking tot de verdroging van de natuur ligt er binnen de provincie Utrecht nog steeds een enorme opgave. Dat geldt dan niet alleen voor de zogenaamde TOP-gebieden, waarvan de verdroging inmiddels voortvarend lijkt te worden aangepakt, maar vooral ook voor de sub-TOP-gebieden en 'overige verdroogde gebieden binnen/buiten de EHS' (zie ook het PWP, kaart 12: 'Natuur'). Het is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bekend dat de provincie mede op basis van het advies van de Taskforce Verdrogingsbestrijding ervoor heeft gekozen om de TOP-gebieden met prioriteit aan te pakken, maar dat mag o.i. niet betekenen dat men de verdrogingsproblematiek in de overige gebieden dan maar op de lange baan schuift, of uiteindelijk helemaal maar laat zitten. Voor de Stichting dienen de doelen zoals deze indertijd in het Plan van aanpak verdrogingsbestrijding 'Hart voor een natter Utrecht' naar voren zijn gebracht dan ook gewoon te blijven staan, ook al zal de termijn waarin zij zullen/kunnen worden gerealiseerd dan wellicht iets opschuiven. Teneinde evenwel bepaalde gebiedseigen natuurwaarden te kunnen realiseren, moet de aanpak van de verdroging, waarbij uiteindelijk ook de te bereiken waterkwaliteit een belangrijke rol speelt, een hoge prioriteit blijven houden. De aanvoer van gebiedsvreemd water leidt er immers niet alleen toe dat het gebiedseigen watersysteem (met bijbehorende planten en dieren) wordt verstoord, maar dat het water ook voor de (eventueel) recreërende mens veel minder aantrekkelijk is. Juist door ook deze aspecten bij uit te voeren maatschappelijke kosten-batenanalyses (MBKA) mee te nemen, kan het nemen van bepaalde (noodzakelijke) maatregelen wel eens veel sneller dichterbij komen dan nu voorzien (zie in deze overigens ook het boekje: 'Geld als water; Over Europese richtlijnen, water en de regionale economie' (T. Bade et al., 2007)). In ieder geval dient o.i. bij het nemen van maatregelen ook het instellen van bufferzones rondom voor verdroging kwetsbare natuurgebieden als een belangrijke maatregel te worden meegenomen.

Wat betreft de binnen de provincie Utrecht na te streven natuur wordt daarvan in figuur 12: 'Natuur' een overzicht gegeven, zowel van de Natura 2000 gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijn) als van de EHS. Wat daarbij overigens wel opvalt is dat men weliswaar de Ecologische verbindingzones (EVZ's) heeft aangegeven, maar kennelijk de 'robuuste ecologische verbindingzones' niet nader heeft gedefinieerd, terwijl deze wel van bijzonder belang moeten worden geacht om de nu deels verspreid liggende natuurgebieden ook goed te kunnen laten functioneren. In het bijzonder gaat het dan om de robuuste verbindingen tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, als ook om de zogenaamde 'Groene Ruggengraat' die diverse natte natuurgebieden met elkaar verbindt (zie in deze o.a. de 'Voorloper Groene Hart').

Verder staat op de betreffende kaart het oorspronkelijk geplande tracé van het Schoonwatersysteem Groenraven-Oost nog steeds als natte ecologische verbinding genoemd. Dit berust mogelijk op een misverstand, aangezien inmiddels van de aanleg van dit systeem is afgezien. In ieder geval zou nog eens zorgvuldig naar de natte verbindingen moeten worden gekeken die op kaart 12: 'Natuur' staan aangegeven. Door de Werkgroep Natuurlijk Zeist-West zal in het kader van hun inspraakreactie een voorstel worden gedaan voor een alternatief. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ondersteunt dat alternatief van harte.

2.1.5. Mooi(er) Water.

Bij vrijwel alle landschappen, eigenlijk op de Utrechtse Heuvelrug na, heeft water een belangrijke rol gespeeld bij de vorming daarvan. In die zin wordt het bijzonder gewaardeerd dat aan het concept 'watergedragen landschappen' in het PWP aandacht wordt besteed. De afgelopen jaren is de aandacht voor de binnen Nederland aanwezige karakteristieke landschappen sterk toegenomen, ook om de waarborgen dat deze door de onstuimige ontwikkeling die Nederland na de Tweede Wereldoorlog heeft doorgemaakt niet geheel verloren gaan. Het rijk heeft dan ook in de Nota Ruimte een aantal landschappen tot

Nationaal Landschap aangewezen, waarvan het doel is om de aanwezige kernkwaliteiten niet alleen te behouden, maar waar mogelijk ook te versterken. Binnen het Utrechtse gaat het dan om de Nationale Landschappen Groene Hart, het Rivierengebied (inclusief Kromme Rijn/Langbroekerwetering), de Nieuwe Hollandse Waterlinie/Stelling van Amsterdam en Arnhem-De Oostvaardersplassen. Bij al deze Nationale Landschappen zijn de voorkomende wateren niet alleen bepalend geweest voor de vorming ervan, maar kunnen de aanwezige wateren (sloten, rivieren, meren) als een belangrijke kernkwaliteit gezien. In die zin had het o.i. voor de hand gelegen dat in het PWP naar een bepaalde synergie was gezocht met de doelstellingen zoals deze dienaangaande voor de Nationale landschappen in zowel de Nota Ruimte (met betrekking tot het NL het Groen Hart), als de Streekplanuitwerking Nationale Landschappen (met betrekking tot de overige genomen Landschappen) zijn opgenomen. Dat had het mogelijk gemaakt ook in die zin tot een bepaalde (en weloverwogen) sturing te komen.

Meer in het bijzonder acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het verder wenselijk dat ook binnen dit thema aan de aan water gebonden 'aardkundige waarden' aandacht wordt besteed. Zo komen bijvoorbeeld in het Kromme Rijngebied behoudenswaardige oeverwal/stroomrugcomplexen voor (zie ook het boekje 'Aardkundige waarden binnen de provincie Utrecht').

In ieder geval zou het mooi zijn als ook bij hoofdstuk 15 alsnog een kaart wordt opgenomen die de te behouden/versterken aan water gebonden waarden (inclusief aardkundige waarden) aangeeft, zodat ook hier beter duidelijk wordt waar de provincie uiteindelijk op inzet

2.2. Gebiedsgerichte aanpak.

Zoals in het bovenstaande al aangegeven is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een groot voorstander van een gebiedsgerichte aanpak, zij het wel dat dan de in een bepaald gebied na te streven doelen wel duidelijk moeten zijn (zie in deze ook onder het kopje 1: 'Algemeen'). In onderstaande zal op een aantal deelgebieden nader worden ingegaan, voor zover dat althans relevant wordt geacht.

2.2.1. Utrechtse Heuvelrug.

In het bovenstaande is al kort bij de problematiek waterkwaliteit en waterkwantiteit van o.a. de Utrechtse Heuvelrug stilgestaan, evenals de noodzaak juist ook in dit gebied het afkoppelen van verharde oppervlakten te stimuleren, zij het wel onder stringente voorwaarden.

Zoals ook eerder al aangegeven is de Stichting van mening dat het op de Utrechtse Heuvelrug het 'herstel van de hier van oorsprong met aangrenzende gebieden aanwezige eco-hydrologische relaties' als centraal doel zou moeten gelden. Gezien de verantwoordelijkheid van de provincie voor het diepe grondwater zou zij juist in deze het initiatief moeten nemen. Het winnen van grondwater mag o.i. niet worden afgewenteld op de natuur, hetgeen in ieder geval bij de winningen van Beerschoten en Zeist het geval is (zie ook de Verdrogingsonderzoeken van de Grontmij in kader Landinrichting Groenraven-Oost). Teneinde de oorspronkelijk op o.a. landgoederen Vollenhove, Oostbroek en Sandwijck aanwezige kweldruk te herstellen, dienen o.i. de betreffende winningen dus (op termijn) te worden gestopt en daarvoor desgewenst naar lager stroomafwaarts gelegen alternatieven te worden gezocht (vergelijk in deze overigens ook de onderzoeken die in het kader van het OEDI en EVUH zijn gedaan). Het zo gerealiseerde herstel van aanwezige kweldruk maakt het overigens ook mogelijk de oorspronkelijke stroomrichting van de Biltse Grift alsnog te herstellen, hetgeen meteen ook een aanzienlijk verbetering van de waterkwaliteit kan betekenen. Dat wordt des te meer van belang geacht, aangezien dit water tevens als waterlichaam in het kader van de KRW is aangewezen (vergelijk ook factsheet NL 14_05). Wat betreft het afkoppelen wordt er overigens een belangrijk verschil geconstateerd tussen de Waterplannen van HDSR en WVE enerzijds en het PWP anderzijds. Waar de provincie de maatregel kennelijk laat afvallen, mede op basis geringe effectiviteit in kader KRW (zie o.a. het Deelplan KRW, bijlage 4: 'Afgevallen maatregelen op basis van gering ecologische effect'), zien de waterschappen de maatregel juist als belangrijk actiepoint vanwege tegengaan verdroging, verminderen overstorten en verbeteren zuiveringsrendement.

Enerzijds worden de waterschappen en gemeenten al jaren door de provincie via de gemeentelijke waterplannen en via de doelstellingen in het vorige Waterhuishoudingsplan aangespoord om hemelwater en afvalwater van elkaar te scheiden door middel van afkoppelprojecten, uiteraard met inachtneming van de landelijke regelgeving op dit punt, oftewel het voorkomen van verontreiniging van bodem en oppervlaktewater door infiltratie/lozing van het afstromende regenwater. Ook vanuit het programma voor samenwerking in de waterketen worden de afkoppelprojecten op de Heuvelrug van harte ondersteund (met subsidie). Anderzijds wordt er op het vlak van grondwaterkwaliteit door dezelfde Provincie een restrictief beleid gevoerd voor de Utrechtse Heuvelrug, waarbij afkoppelen van hemelwater gezien wordt als een mogelijk risico (zie ook het Grondwaterplan 2008 - 2013). In de afgelopen jaren is door diverse stakeholders aangedrongen op een op dit punt afgestemd beleidsstandpunt, tot op heden evenwel zonder resultaat. Dit terwijl juist op Utrechtse Heuvelrug met het afkoppelen voor de waterhuishouding grote voordelen (denk aan: opheffen overstortproblematiek op kwetsbaar water, beperken water op straat, herstel van de infiltratie, vasthouden van regenwater om piekafvoeren tegen te gaan) te behalen zijn. Inhoudelijk lijkt het standpunt van de provincie niet goed onderbouwd, maar vooral gebaseerd op een risicobenadering. Divers landelijk onderzoek wijst uit dat het infiltreren van regenwater dat afstroomt van normale daken (bitumen, pannendaken) geen risico's met zich meebrengt voor de bodem en het freatische grondwater, tenminste als daarbij duidelijke eisen aan te gebruiken materialen worden gesteld. Juist door af te koppelen waar dat kan, zou tevens het waterbergend vermogen zoals dat op de Utrechtse Heuvelrug aanwezig is (veel) beter kunnen worden benut (vergelijk in deze ook de trits: Vasthouden, bergen en dan pas afvoeren). Gevolg van de stellingname van de provincie is dat gemeenten op de Heuvelrug tot op heden tamelijk terughoudend zijn om grootschalig met afkoppelprojecten aan de slag te gaan, terwijl afkoppelen voor deze gemeenten feitelijk de enige duurzame oplossing is om de overstortproblematiek aan te pakken en te voldoen aan de emissie-eisen voor riooloverstorten (de zogeheten basisinspanning). Stellingname van de waterschappen is juist om het afkoppelen waar mogelijke te stimuleren en dat ook de Wet Gemeentelijke Watertaken er juist op is gericht om meer regenwater lokaal vast te houden. In die zin wil de Stichting Milieuzorg er bij het provinciebestuur op aandringen haar standpunt met betrekking tot afkoppelen op de Utrechtse Heuvelrug nog eens zorgvuldig te bezien.

2.2.2. Het Kromme Rijngebied/Langbroekerweteringgebied.

Ook op het Kromme Rijngebied is in het bovenstaande al ingegaan. Zoals ook onder het kopje 'Algemeen' al aangegeven is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat als er ergens in de provincie mogelijkheden zijn om een karakteristieke kleine rivier – naast natuurlijk de Lek - weer meer ruimte te geven het de Kromme Rijn is. Wel is het daarbij dan van belang dat vanuit een integrale visie wordt gewerkt (zie in deze overigens haalbaarheidsstudie HDSR in kader 'Kromme Rijn natuurlijk' om ecologisch en landschappelijk functioneren Kromme Rijn te verbeteren).

Wat betreft de Kromme Rijn zelf is de Stichting van mening, dat deze rivier, mede gezien aanwezige potenties, niet als 'sterk veranderd water' had moeten worden aangewezen, maar gewoon als 'natuurlijk water'. Overeenkomstig de bijbehorende factsheet (zie factsheet NL 14_02) heeft men daarvan afgezien, aangezien het herstel van het oorspronkelijke dynamisch karakter kader niet mogelijk zou zijn zonder 'significante schade' aan de landbouw (inclusief fruitteelt) en de historische bebouwing Utrecht. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is evenwel van mening, dat er om te voorkomen dat er 'significante schade' optreedt ook naar alternatieve oplossingen had kunnen worden gezocht. Zo zou in perioden van droogte voor de stad mogelijk ook water van elders kunnen worden aangevoerd, bijvoorbeeld vanuit het Merwedekanaal en ook voor de aanvoer van water t.b.v. nachtvorstbestrijding fruitteelt moet het toch mogelijk zijn tot een alternatieve aanvoerroute te komen, bijvoorbeeld vanuit het ARK. Juist door de Kromme Rijn als 'Natuurlijk water' aan te wijzen, kan men tevens waarborgen, dat de dan overeenkomstig KRW gewenste 'Goede ecologische toestand (GET)' hier uiteindelijk ook wordt gehaald. Dat zou gezien de enorme meerwaarde die juist deze rivier in het gebied heeft, niet alleen in ecologisch opzicht, maar ook in recreatief opzicht, juist een uitdaging moeten zijn en geen last. Ook is bij een

dergelijke doelstelling/opgave o.i. dan een betere synergie mogelijk met het streven van de HDSR om in kader vernieuwend project 'Kromme Rijn natuurlijk' een enorme kwaliteitsimpuls aan deze rivier te geven.

In ieder geval is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een enorme teleurstelling dat men ten tijde van de 'Pilot KRW Kromme Rijn' niet bereid bleek het watersysteem van de Kromme als geheel in de beschouwing te betrekking, dus ook alle wateren die op de Kromme Rijn afwateren. O.i. moet juist een aanpak overeenkomstig de watersysteembenadering hier van belang worden geacht, aangezien het uiteindelijk toch ook 'voedende' wateren zijn die de waterkwaliteit van de rivier zelf mede bepalen. In die zin pleit de Stichting alsnog voor een integrale aanpak voor het gehele Kromme Rijngebied, inclusief Langbroekerwetering. Zoals bekend is er vanuit met name de Langbroekerwetering nog steeds een aanzienlijke fosfaatlast (zie in deze ook het factsheet 14_01), ook door nalevering vanuit de inmiddels fosfaatverzadigde bodems, en door gerichte maatregelen in dit gebied, o.a. in relatie tot de landbouw, moet het toch mogelijk zijn deze last alsnog sterk in te beperken. In ieder geval wordt het door de Stichting wel als positief beoordeeld dat de HDSR zich ook inzet om in het LBW-gebied nu het kwelwater dat van de Utrechtse Heuvelrug afkomstig is beter vast te houden en (via de Gooijerwetering) ook beter lokaal te benutten.

2.2.3. Het Noorderpark/Vechtplassengebied.

Ook in het Noorderpark/Vechtplassengebied speelt de problematiek van bodemdaling door inklinking nog steeds aanwezige veengronden (zie in deze overigens ook kaart 18: 'Functiekaart'). Ook hier zou dan ook (in kwetsbare delen), net als in het westelijke Veenweidegebied, een verbod op de teelt van ruwvoer moeten komen.

Daarnaast speelt natuurlijk ook hier de problematiek van de verdroging en de daarmee samenhangende invoer van gebiedsvreemd water van slechte kwaliteit, dat ongetwijfeld een sterk negatieve invloed heeft op de hier voorkomende habitats (en bijbehorende soorten). Mede gezien resultaatverplichtingen zoals deze vanuit de aanwijzing van het Oostelijke Vechtplassengebied tot Natura 2000-gebied voortvloeien (zie ook de betreffende 'instandhoudingsdoelstellingen'), wordt hier door de Stichting dan ook een integrale aanpak voorgestaan (zie in deze overigens ook het Waterbeheerplan AGV, deelplan KRW). Wat betreft het Utrechtse deel van dit Natura 2000-gebied richten de maatregelen zich voornamelijk op de aanpak van de verdrogende werking die thans van de Bethunepolder op de omgeving uitgaat (o.a. Moerasgebied Molenpolder), zoals de opzet van de peilen in (bepaalde gedeelten van) de Bethunepolder (zie ook Deelplan KRW, bijlage 5: 'KRW-maatregelen in Natuur 2000-gebieden')⁹. Wel blijft het voor de Stichting hierbij de vraag waarom men veel van de gewenste maatregelen uitstelt tot na 2015, als ook een grotere afname van de drinkwaterwinning door de Amsterdamse DrinkwaterleidingMaatschappij hier bij voorbaat niet bespreekbaar acht. En ook al maken de Loosdrechtse plassen dan geen deel (meer) uit van de provincie Utrecht, juist om hier tot een verbetering van de waterkwaliteit van deze plassen te komen is het nog steeds betreurenswaardig dat het zogenaamde Verdiepingenplan is gesneuveld. Andere maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren mogen daarvan o.i. evenwel niet afhankelijk worden gesteld.

2.2.4. Het Veenweidegebied .

De problematiek van het Veenweidegebied komt met name in de hoofdstukken 2: 'Toekomstverkenning', ook in verband met de gevolgen van de klimaatverandering, hoofdstuk 6: 'Gebiedsgerichte inzet', hoofdstukken 7/8: 'Preventie/Gevolgebepaling van overstromingen', hoofdstuk 9: 'Wateropgave en waterbergingsgebied', als ook in hoofdstuk 18: 'Functiekaart' aan de orde.

Terecht wordt in de diverse hoofdstukken gesteld dat een verdere bodemdaling problemen geeft of kan geven. Door bemaling van het veenweide gebied zal het veen steeds verder

⁹ Overigens is door het IVN-de Bilt e.o. ook een inspraakreactie gegeven op het zogenaamde 'Aanwijzingsbesluit' van het Natura 2000-gebied 'Oostelijke vechtplassen', waarbij behalve op de instandhoudingsdoelen (o.a. m.b.t. de purpereiger), ook op de t.b.v. de na te streven habitats (en bijbehorende soorten) noodzakelijke waterkwaliteitseisen is ingegaan.

inklinken, wordt de kans op zoutwaterkwel vanuit de Noordzee groter en neemt de kans op verzilting toe. Droogmaken van laaggelegen polders om ze geschikt te maken voor bouwlocaties heeft geweldige gevolgen voor de hele omgeving. Het is dan ook beslist noodzakelijk dat bouwen in de laagst gelegen polders moet worden ontraden en te accepteren dat niet alles wat technisch kan ook moet. De consequenties voor West Nederland (en in Uw plan Noord-West Utrecht) zijn uiteindelijk niet te overzien:

- a) De kosten om de polders droog te houden worden steeds hoger;
- b) Het risico dat met overvloedige regenval het bergend vermogen in de boezemwateren te klein is en overloop gebieden nodig zullen zijn, is bekend. Voor de hand ligt dan de laagst gelegen polders daarvoor te gebruiken (zoals de polder Groot-Mijdrecht), die lopen vanzelf vol, geven dan tegendruk tegen het opdringende brakke water en kunnen in tijden van droogte als bron van water gaan functioneren. Bij te vol worden is er dan de mogelijkheid om naar zee te lozen, alhoewel de tijd om bij eb te spuien, korter zal worden omdat de zeespiegel gaat stijgen en bij laagwater de zee minder laag zal staan dan nu;
- c) De kosten van het uitkopen van de nu in de laagst gelegen polders wonende mensen zouden wel eens lager kunnen zijn dan de kosten om nieuwe dijken aan te leggen teneinde de boezemwateren een veel groter water bergend vermogen te gaan geven (zie ook blz.27, 29, 45, 47 van Provinciaal waterplan 2010-2015).

Naast problematiek van wonen zou in het veenweidegebied, afhankelijk van kwetsbaarheid bodem, tot een veel duidelijker zoning moeten komen waar bepaalde landbouwactiviteiten nog wel worden toegestaan en waar aan natuur voorrang wordt gegeven¹⁰. Wat de natuur betreft zou in ieder geval de realisatie van de Groene Ruggengraat nu voorvarend ter hand moeten worden. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is overigens weer wel positief dat de provincie de teelt van 'ruwvoer', mede vanwege de gevolgen van de daarmee gepaard gaan bodembewerkingen voor het veen, (nu) in kwetsbare gebieden wil verbieden. Samenvattend voor het veenweidegebied: Voorkom verdere inklinking en bodemdaling door een bouwverbod in polders die lager liggen dan – 4m NAP, en accepteer dat in andere polders akkerbouw en veeteelt moeten worden aangepast aan de relatief vochtig - natte bodemgesteldheid. Accepteer dat er een einde is aan de mogelijkheden om die laag gelegen delen droog te houden.

2.3. Functiekaart.

In hoofdstuk 18: 'Functiekaart' wordt op kaart 18: 'Gebiedsfuncties' de diverse functies aangegeven. In ieder geval valt het op dat lang niet alle belangrijke wateren er opstaan, ook niet als zij reeds in het kader van de KRW als zogenaamde Waterlichaam zijn aangewezen, als ook de beoogde robuuste verbindingen, zoals o.a. de Groene Ruggengraat, en vele natte ecologische verbindingen (zie in deze ook kaart 12: 'Natuur') niet zijn aangegeven. Daarin zou dus alsnog moeten worden voorzien, ook al omdat daar in de bijbehorende tabel vaak wel naar wordt verwezen.

Verder is de Stichting van mening, dat weliswaar in het Langbroekerwetering gebied een aanzienlijke oppervlakte is aangeduid als gebied waar sprake is van een 'verweving van natuur en landbouw', maar dat een dergelijke aanduiding niet is aangegeven voor het gebied tussen De Bilt, Zeist en Bunnik, terwijl ook hier sprake is van een sterke verweving van de functies landbouw en natuur (inclusief vele landgoederen). Ook aan dit gebied zou dus o.i. alsnog de functie 'verweving landbouw en natuur' moeten worden gegeven (zie in deze overigens ook de aanduiding tot 'LG 3' in het Streekplan Utrecht).

Wat betreft de per functie aangegeven specifieke doelstellingen kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich daar in algemene zin in vinden (zie de betreffende in hoofdstuk 18 aangegeven tabellen). Zoals uit het voorgaande kan worden afgeleid blijft de Stichting wel vraagtekens plaatsen bij de doelstelling onder de functie landbouw, dat in de diepe veengebieden een maximale drooglegging van 60 cm wordt voorgestaan. Liever ziet zij dat met name in de kwetsbare gebieden een verdere daling van het veen wordt voorkomen (dus functie volgt peil i.p.v. andersom). Verder wordt onder de functie natuur aangegeven, dat 'de

¹⁰ Wat dat betreft is het goed dat er nu een 'Bodemkaart veengebieden provincie Utrecht (schaal 1:25.000)' beschikbaar is.

waterhuishouding wordt afgestemd op het voor de natuur gewenste grond- en oppervlaktewatersysteem (GGOR) en de eisen gesteld vanuit de Natura 2000-gebieden, in samenhang met de omgeving'. Met name tegen de opname van de zinsnede 'in samenhang met de omgeving' heeft de Stichting evenwel problemen. Dat leidt er bij de toegepaste GGOR-systematiek immers toe dat men uiteindelijk vaak op suboptimale grondwaterstanden voor de natuur uitkomt, zeker in gebieden waar nog een sterke verweving van natuur en landbouw aanwezig. Daarnaast heeft men met betrekking tot de Natura 2000 gebieden een bepaalde instandhoudingsverplichting m.b.t. specifieke habitats (en bijbehorende soorten). Hier zou dus op basis gegeven doelstellingen tot een optimaal grondwaterregime moeten worden gekomen, desnoods door aanpassingen in de omgeving, dus bijvoorbeeld door het instellen van (ruime) bufferzones.

3. Deelplan KRW.

In het bovenstaande is al veel gezegd over de wijze waarop de provincie in het Waterbeheerplan de doelen/maatregelen voortvloeiend uit de KRW in het PWP heeft vertaald, ook al omdat er vaak een directe samenhang bestaat tussen doelen die voortvloeien uit KRW en maatregelen die in het PWP worden voorgesteld. Alleen zo kan tot een echte synergie worden gekomen. Gezien hetgeen reeds aan de orde is gesteld wordt hier een en ander dan ook nog slechts in samenvattende zin aan de orde gesteld en voor een meer uitgebreide reactie naar bovenstaande verwezen.

Wat in het deelplan KRW in het bijzonder opvalt, is dat men de Utrechtse wateren al bij voorbaat als 'Sterk veranderd' of 'Kunstmatig' heeft aangemerkt, met bijbehorende lagere ecologische doelstellingen. Bepalend daarbij is het begrip 'significante schade'. Zoals in het bovenstaande met betrekking tot met name Kromme Rijn naar voren gebracht, maakt men zich er in binnen het Utrechtse echter wel heel erg makkelijk vanaf om iets al snel tot significante schade te bestempelen, nog voordat er is gekeken of er voor het voorkomen van zogenaamde significante schade, zo daar in de voorkomende gevallen al van kan worden gesproken, geen alternatieve oplossingen mogelijk zijn.

Verder valt het op dat men zich om aan de vanuit KRW gestelde ecologische doelen te voldoen, althans wat de sterk veranderde wateren/kunstmatige wateren betreft, vaak alleen maatregelen neemt aan de rivier zelf, zoals het maken van vispassages en natuurvriendelijke oevers, hoe goed op zich ook, maar maatregelen in het achterland/deelstroomgebied, zoals het aanbrengen van bufferzones of maatregelen in relatie tot landbouw (denk met name terugdringen nutriëntenlast) of stedelijk gebied (zoals verder terugdringen overstorten) vaak geheel buiten beschouwing laat (zie in deze overigens ook Deelplan KRW, bijlage 4: 'Afgevallen maatregelen op basis gering ecologisch effect')¹¹. O.i. is om de vereiste doelen te halen evenwel dringend een integrale aanpak nodig waarbij geen enkele maatregel bij voorbaat ook daadwerkelijk wordt uitgesloten. Dat geldt dan met name ook voor een natuurvriendelijk peilbeheer, aangezien o.i. dat wel degelijk een belangrijke bijdrage kan leveren aan de te realiseren ecologische (en chemische) doelen. Weliswaar zou men op basis gegevens gegeven factsheets de ecologische doelen wat betreft aangewezen 'sterk veranderde wateren' en 'kunstmatige wateren' halen, maar aangezien in bepaalde wateren de chemische doelen zoals deze voor de betreffende wateren worden gegeven vaak lang niet worden gehaald en men er vaak zelfs niet eens aan de MTR-waarden, laat staan END-waarden kan voldoen, heeft de Stichting bij de getrokken conclusies haar sterke twijfels¹². Dat geldt o.a. bijvoorbeeld voor de Langbroekerwetering, als ook voor de Biltse Grift, maar met name ook voor bijvoorbeeld de plassen/moerasgebieden die deel uitmaken van de Natura 2000-gebieden 'Oostelijk

¹¹ Overigens is het de vraag waarom men vispassages alleen bij bepaalde gemalen wil realiseren. Doel zou o.i. toch moeten zijn alle gemalen visvriendelijk te maken.

¹² Overigens blijft het voor de Stichting onduidelijk waarom er bijvoorbeeld voor Chloride voor de Kromme Rijn een norm van 150 mg/l wordt aangehouden en voor de Biltse Grift een norm van maar liefst 300 mg/liter, terwijl met name de Biltse Grift ook wordt gebruikt voor de inlaat van water op de landgoederen Sandwijck en Oostbroek, waar thans ook nog zeer schone kwel voorkomt.

Vechtplassen' en 'Botshol'¹³. Juist hier zijn o.i. dan ook veel verdergaande maatregelen nodig om de vereiste doelen te kunnen halen.

4. Conclusie.

Het PWP dat voorligt is op een aansprekende en inzichtelijke wijze gepresenteerd. Wel is o.i. alsnog een verduidelijking/aanscherping van de gegeven doelen (en dus ook bijbehorende maatregelen) noodzakelijk, zodat ook echt aan het water in de provincie Utrecht een impuls kan worden gegeven, zowel wat de kwantiteit als kwaliteit betreft. Laat Nederland met water leven, met de provincie Utrecht als voortrekker.

Hoogachtend,

P. Greeven

B. de Wolf

Afzender: Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
P/a: B. de Wolf
Kometenlaan 70
3721 JV Bilthoven

¹³ Overigens is de P-norm zoals deze nu voor de ondiepe plassen van o.a. Botshol en Loosdrecht is gesteld veel te hoog om de gewenste ecologische kwaliteiten hier te kunnen halen, respectievelijk < 0.11 mg/l en < 0.09 mg/l. In de jaren dat Botshol helder is, is immers sprake van een gehalte aan P van 0.03 mg/l. Dat zou dan ook hier als ook voor de Loosdrechtse plassen als basisnorm moeten worden aangehouden.